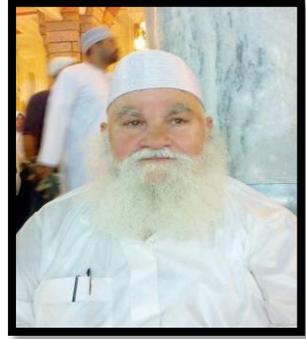

Şeyh Muhammed Adnân b. Muhammed el-ĞUŞEYM
(1362-1440/1943-2019)

Üstâdımız, hocamız, fıkıh usulü konusunda uzman büyük âlim, hadis ilminde derinleşmiş köklü bilgiye sahip fakih ve edîb eş-Şeyh Muhammed Adnan b. Muhammed el-Ğuşeym Haleb şehrinde, yaklaşık on yıl süren şiddetli bir hastalık sürecinin ardından, fani dünyadan baki âleme, çektiği bütün sıkıntıların ecrini Allâh'tan niyaz ederek göç etti. Hastalığının öncesinde şer'î ilimleri öğretme, ilme hizmet etme ve talebeleri arasında tadrîs faaliyetlerini yayma konusunda büyük gayretler ortaya koymuştu. Hicrî 15 Şevval 1440 (19 Haziran 2019) Çarşamba günü vaki olan vefatı esnasında yaklaşık yetmiş dokuz yaşındaydı. Allâh'tan onun kabrini rahmet yağmuruyla ıslatmasını ve kerem diyarında makbul kulları arasına onu da dâhil etmesini niyaz ederiz.

Şeyh Muhammed Adnan el-Ğuşeym, Haleb şehrinin Cubb el-Kubbe olarak bilinen Bellât et-Tahtânî mahallesinde ilim ve takva ehli bir ailede, 1362/1943 yılında dünyaya geldi. Haleb'in tanınmış Şâfiî fıkıh âlimlerinden babası Şeyh Muhammed el-Ğuşeym'in himayesinde yetişti. 1965 yılında faziletli hanım Fatıma Ebû Râs ile evlendi. Kendisinden Muhammed Nasr ve Âmir adında iki oğlu dünyaya gelmiş olup ikisi de evlenmiş ve çocukları vardır. Evi, öğrenciler ve ilim severlerin sığınağıydı.

Şeyh, yüksek himmeti, asil ahlâkı ve büyük tevazuu ile öne çıkmıştı. Dürüstlüğü, sabrı ve vakar sahibi oluşu herkesçe biliniyordu. Güçlü bir hafızaya sahipti ve gençliğinden itibaren hakkı destekleme konusunda derin bir gayret gösteriyordu. Nitekim on dokuz yaşındayken bir şeyh ile mevzu hadis hakkında tartıştığı ve ilmî cesareti ile orada bulunanların takdirini kazandığı rivayet edilir. Zamanını

boşa harcamaz, sürekli okur ve ilimle meşgul olurdu. İnsanlara hizmet etme konusunda çok titiz, onlara karşı mütevazı idi; sorularını cevaplar, geniş gönüllülükle cevap verirdi. Güzel yüzlü, heybetli görümlü, bembeyaz nurânî görünümü, dolgun vücutlu idi. İlimi ve ilim ehli talebelerini severdi, evini onlara da-ima açık tutardı, onları sevinç ve cömertlikle karşılardı. İmâm Şâfiî'nin "İlim, ehli arasındaki akrabalık bağıdır," sözüne inanırdı.

Şeyh Muhammed Adnan el-Ğuşeym ilmi tahsiline Makâru'l-Enbiyâ Mescidi'nde başladı. Burada o dönemin Haleb Şeyhu'l-Kurrâsı Şeyh Muhammed Necib Hayyâta'dan Dâru'l-Huffâz'da Kur'an-ı Kerim ta'limi aldı. 1958 yılında Kur'an-ı Kerim'i hatmetti. Sonra babası Şeyh Muhammed el-Ğuşeym'den şer'î ilimlerin tadrîsine başladı. Babası, Suriye-Mısır birliği döneminde çıkan ve Şa'bâniyye Medresesi'nin Hüsreviyye Medresesi ile birleştirilmesini öngören karara karşı tepki gösterip, aynı mescitte tadrîs faaliyetlerini başlatmak mecburiyetinde kalmıştı. Zira bu karara karşı Haleb âlimleri şiddetle tepki göstermişlerdi. Şeyh Muhammed Adnan'dan nakledildiğine göre şöyle demiştir:

"Babam beni Şa'bâniyye Medresesi'ne kaydettirmek istediği dönemde Suriye-Mısır birliği zamanıydı. Şa'bâniyye Medresesi'nin Hüsreviyye Medresesi'ne ilhâk kararı çıkmıştı. Bu karara itiraz olarak babam Makâru'l-Enbiyâ Mescidi'nde ilmi dersler açtı ve 1960 yılına kadar ondan ders aldım."

Şöyle devam eder:

"Babam Şeyh Abdullâh Sirâceddîn'e gitti ve öğrenci sayısının çoğaldığını, çoğunun fakir olduğunu söyledi. Bunun üzerine Şeyh Efendi onların masrafını üstlendi. Sayı daha da artınca dersler Hamevî Mescidi'ne taşındı. Orada tadrîs faaliyetlerini yürütmek üzere büyük âlimler vazife aldı. Bunlar arasında Şeyh Ahmed el-Kallâş, Şeyh Mustafa Mizrâb, Şeyh Abdülfettâh Ebû Gudde de yer amakta idi. Biz birinci sınıf öğrencileri sayılırdık. İkinci sınıfa geçtiğimizde Şeyh Abdullâh Sirâceddîn Şa'bâniyye Medresesi'nin faaliyetine dönmesini talep etti. Evkaf Bakanlığı, Bakanı Gâlib Âbidîn aracılığıyla kabul etti ve babam medreseyi devraldı, onu yeniden döşeyip canlandırdı."

Şeyh sözlerini şöyle sürdürür:

"Şa'bâniyye Medresesi'nde eğitimime devam ettim ve 1965 yılında mezun oldum. Babamın ekonomik durumu ve hizmetlerime olan ihtiyacı, Ezher-i Şerîf'e gitmememe sebep oldu. Bu, o dönemdeki birçok Haleb âliminin durumuydu."

Şeyh, hocalarından aldıklarıyla yetinmedi, ilme düşkün, tahsilinde gayretli, okumaya dalmış, hadis metinlerini tahrîçleriyle birlikte ezberlemekte titiz idi. İmâm Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'ini çok okurdu, kendini ilim ve öğretime adanmış, İmâmlık yüklerinden ve halkın sosyal münasebetlerindeki meclislerinden uzak durmuştu.

Bilgisayarlar ortaya çıkıp ilmi programlar yaygınlaştığında bir elektronik cihaz edindi ve bazı öğrencilerinin yardımıyla kullanmayı öğrendi. Öyle ki ona

uzun uzun bakar, programlarından faydalanır, ders sırasında taşınabilir bilgisayarını önüne koyardı. Derste bir soru geldiğinde veya bir mesele tartışıldığında öğrencileriyle şaka yaparak gülümseyerek derdi ki: “Hadi Şeyh Google’a soralım, o çağın hâfızıdır.”

Şeyh Ğuşeym 1965 yılında, Haleb’in büyük âlimlerinden oluşan bir komisyon önünde İmâmlık ve hutbe sınavına girdi. Bu imtihan heyetinde Şeyh Muhammed Hakîm, Şeyh Necîb Hayyâta, Şeyh Es’ad Abci ve dönemin Evkaf Müdürü Hoca Süleyman en-Nesr yer alıyordu. Sınavı başarıyla geçti. Bundan sonra İmâm ve hatip olarak atandı, Cedîde mahallesindeki Şeref Câmii’yle başladı, sonra Ebşîr Paşa Câmii’ne geçti ve vefatına kadar burada İmâm ve hatip olarak devam etti. Şeyh’in hutbeleri; doğaçlama olması, hadislerle zengin alıntılar yapması ve çağın meselelerini sağlam ve etkili üslupla ele almasıyla öne çıktı. Bu durum ona hem cemaat hem de ilim talebeleri nezdinde saygı ve takdir kazandırdı.

Böylelikle el-Ğuşeym çevresinde derin bir iz bıraktı, etkili hatip, mütkin öğretmen ve âlim âmil olarak öne çıktı. Şahsında ilmî derinlik ile tevazuyu, davranış disiplini ile insanlara açıklığı birleştirdi. Hutbeleri gerçeğe dokunur, sohbetleri rivayet ile dirayeti birleştirdi.

Şeyh, Üsâme b. Zeyd Camii ve diğer birçok mescitte öğretmenlik yaptı. Burada hadis, akide, fıkıh ve belâgat dersleri verirdi. Metinlerin dikkatli şerhi ile dilbilimsel ve fikhî tahlili, fikhî görüşlerin sunumu ile bunlar arasında râcihin beyânını içeren açık bir ilmî metoda bağlı kalırdı. Boş tartışmalardan uzak durur, âlimlerin görüşlerine saygı gösterir, her dersten sonra öğrencilerin sorularını cevaplardı.

Şeyh derslerine önceden hazırlanması ile öne çıktı. Derslere besmele, hamdele ve Peygamber Efendimiz’e salat ü selâm ile başlar, vakar ve heybetini muhafaza ederdi. Bu durum ona öğrencileri ve meslektaşlarının saygı ve takdirini kazandırdı. İlmî ve davet meşguliyetleri ona kapsamlı telif çalışması için fırsat vermedi, geriye ancak bir dizi fetva ve çalışma bıraktı. Bunların bir kısmı “Hadis ve Fıkıh İlimlerinde Araştırmalar ve Çalışmalar” başlığı altında elektronik olarak yayımlandı. Ayrıca dersleri esnasında okuttuğu miras kitapları üzerine ta’lik ve şerhleri vardı.

Özellikle İbn Hacer’in *Fethu’l-Bârî bi Şerhi Sahîhi’l-Buhârî*, Tâhir el-Cezâîrî’nin *Tevcihü’n-Nazar fî Mustalahi Ehli’l-Eser*, Celâlüddîn es-Suyûtî’nin *Tedribü’r-Râvî*, el-Hatîb eş-Şirbîni’nin *el-İknâ’ fî Halli Elfâzi Ebî Şucâ’*, Abdülhalîm el-Haskefî’nin *Şerhu’l-Menâr*; İbn Âbidîn’in *Hâşiyetü İbn Âbidîn*; el-Cerhezî’nin *Şerhu’l-Cerhezî ‘alâ Nazmi’l-Kavâidi’l-Fikhiyye lil-Ehdel*, Muhammed b. Abdülbâkî ez-Zurkâ’nın *Şerhüz-Zurkânî ale’l-Muvatta*, Muhammed b. Abdurrahmân ed-Dihlevî’nin *Nesamâtu’l-Eshâr* adlı eserlerini ders halkalarında takrir ettirirdi.

Şeyh Muhammed Adnan Ğuşeym, döneminin önde gelen âlimlerinden ders almıştır. Bu hocaları, şer’î ilimlerde derin bilgi sahibi ve yüksek mevkiye sahip

kişilerdi. Şa'bâniyye Medresesi onun ilmî oluşumunda merkezi rol oynadı. Burada fıkıh, hadis, usûlüddîn ve Arap dili ilimlerini aldığı seçkin faziletliilerden ders aldı. İlmî ve marifî oluşumunda büyük etkisi olan bu faziletli hocalardan bazılarını şu şekilde zikretmek mümkündür:

Babası Şeyh Muhammed el-Ğuşeym: Ondan fıkıh, tefsir, nahiv ve akide aldı. Babası Şeyh Muhammed b. es-Seyyid Muhammed el-Ğuşeym eş-Şâfiî el-Halebî, Haleb'te 1903'te doğdu, Hüsreviyye Medresesi'nden 1932'de mümtaz derecesiyle mezun oldu ve sınıfında dördüncü sıradaydı. Şeyh Abdullâh Sirâceddîn ve Şeyh Muhammed en-Nebhân'a arkadaşlık etti. Haleb hapishanesinde dersi vardı, 1979'da vefat etti.

Şeyh Ahmed b. Abdülkâdir Kallâş eş-Şâfiî el-Halebî: Haleb'te 1910'da doğdu. Âlim âmil, fakih, nahivci, dâî idi. Eserlerinden: *Teyşîru'l-Belâğa, es-Salâtu'l-Hâşia, Ahkâmu'l-Bey' ale'l-Mezheb eş-Şâfiî* vardır. Medine-i Münevver'e 2008'de vefat etti. Ondan nahiv, luğa ve belâğat okudu.

Şeyh Mustafa b. Bekrî Mizrâb, 1902 yılında Haleb'te doğdu. Hüsreviyye Medresesi'nden mezun oldu. Üç kadınla evlendi ve bu evliliklerden on dört çocuğu dünyaya geldi. Haleb'te 1969 yılında vefat etti. Ondan ahlâk, tasavvuf ve güzel ahlâkla amel etmeyi öğrendik. İlmîyle amel eden, halk arasında sevilen bir mürşid idi.

Şeyh Abdullâh b. Muhammed Necîb Sirâceddîn el-Hüseynî (1923-2002): XX. yüzyılın en önemli Haleb âlimlerinden, şeri'at ilimleri, tasavvuf ve hadisi birleştirmesiyle tanındı. Zamanında ilmî ve ruhî merciiydi. Sîret-i nebeviyye ve tezkiyede seçkin ilmî eserler bıraktı, Haleb'te 4 Mart 2002'de vefat etti.

Şeyh Abdülfettâh Ebû Gudde (hicrî 1336-1417): Önemli hadis âlimi ve Hanefî fakihî, Haleb'te doğdu, Ezher'den mezun oldu. Suriye ve Suudi Arabistan'da öğretilenlik yaptı, Hint hadis mirasını ihya etmeye katkıda bulundu. Yaklaşık yüz kitap telif ve tahkik etti, Riyad'da vefat etti ve Bakî'de defnedildi.

Şeyh Muhammed Necîb Hayyâta (1320-1390 /1900-1970 civarı): Haleb'in XIV. yüzyıldaki önemli âlimlerinden. Fakih ve muhaddis idi, takva ve vera ile tanındı. Hüsreviyye Medresesi'nde öğretilenlik yaptı, birçok âlim ve ilim talebesini yetiştirdi. Sağlam üslubuyla öne çıktı, Haleb ilim ehlinin saygısını kazandı, şehrin dinî ve ilmî hayatında önemli etkisi oldu. Ondan ferâiz okudu ve Kur'an'ı hatmetti.

Şeyh Bekrî b. Abde Receb el-Halebî (1328-1400/1910-1979): Haleb'in Bâb şehrinden Hanefî fakihî, şair ve sûfi dâî idi. Hüsreviyye Medresesi'nde öğretilenlik yaptı, davet faaliyeti ve edebî belâğatiyle tanındı. Eserlerinden: *Hidâyet el-Mürîd ilâ Cevheret et-Tevhîd, ed-Delîl ilâ Menâsik el-Hac ve'z-Ziyâre, el-Mevlidü'n-Nebevî fi't-Tergîb ve't-Terhîb* vardır. Peygamber (s.a.v.)'i metheden şiir diwanı bıraktı, Haleb'te 1979'da vefat etti. Ondan tarih, akide ve arûz okudu.

Şeyh Muhammed Es'ad el-Abcî (1305-1393/1887-1973): Yüce Halebli âlim,

fakih usûlcü ve Şâfiî idi. Haleb'te Şâfiîlerin müftülüğünü yaptı, nahiv, fıkıh ve usul öğretti, şehrin evkaf meclisinde üye idi. En meşhur eserlerinden: *Süllüm el-Vusûl ilâ İlmi'l-Usûl*, *Tuhfetu'l-Mürîd fi't-Tecvid*, *Risâle Beyânu'l-Mekâdir eş-Şer'iyye* vardır. Haleb'te 1973'te vefat etti. Ondandır usul okudu.

Şeyh Muhammed Ziyâeddîn es-Sâbûnî (1926-2013): Haleb'li önemli şair ve dâî idi. Arap edebiyatı okudu, Suudi Arabistan'da öğretmen sonra eğitim müfettişi olarak çalıştı. Peygamber (s.a.v.)'i metheden çok sayıda şiir divanı ve dil ile İslam davetine dair eserleri vardır. Mekke'de vefat etti, Mescid-i Haram'da cenaze namazı kılındı ve Muallâ mezarlığında defnedildi. Ondandır edebiyat ve şiir vezinleri okudu.

el-Ğuşeym, Şa'bâniyye Medresesi dışında bireysel gayretleriyle babasından tefsir ilmine dair *Tefsîru'l-Beyzâvî* yi, nahiv ilmine dair *Şerhu'l-Âcurrûmiyye lil-Aşmâvî* yi, hadis ilmine dair *Şerhü'ş-Şinvânî alâ Muhtasar Ebî Cemre*'yi okumuştur.

Şeyh Muhammed Şehîd'den İsmâiliyye Medresesindeki ikametgâhında bir grup şeyhle birlikte okudu: *Şerhu'l-Kefrâvî ale'l-Âcurrûmiyye*, akidede *Şerhu'l-Cevhere lil-Lakânî*. Şeyh Muhammed Dîb Şehîd (1924-2011) Sermadâ'lı kiraat ve Şâfiî fıkıh âlimi, küçükken görme yetisini kaybetti, Haleb'te büyük âlimlerden ilim aldı. Kiraat-ı aşere-i kübrâ ve suğrâda icazet aldı, bunları Şa'bâniyye Medresesi'nde öğretti. Güzel ahlakıyla tanındı, birçok hâfız ve kârî yetiştirdi.

Ayrıca, Şeyh Ahmed el-Kallâş'tan *el-Belâğatu'l-Vâziha*, *Evdahü'l-Mesâlik*, *Şerh İbn Akîl*'i Meydânî Camii'nde, Şeyh Abdullâh Sirâceddîn'den *Şerhuhu lil-Manzûmeti'l-Beykûniyye* ve *Sahîh-i Müslim bi Şerhi'l-İmâm en-Nevevî*'den belli başlı kısımları ve Şeyh Abdülfettâh Ebû Gudd'e'den Beyâza mahallesindeki evinde ve Hamevî Câmii'nde *Tedrib er-Râvî* yi okudu.

Şeyh bir defasında şöyle dedi:

“Bütün hocalarım beni etkiledi, onlar takva, ilim ve din sahibiydiler. Bunlar arasında özellikle Şeyh Muhammed Necîb Hayyâta, babam Şeyh Muhammed el-Ğuşeym, Şeyh Ahmed el-Kallâş ve Şeyh Abdülfettâh Ebû Gudd'e'yi zikrederim.”

Seleften İmâm Buhârî, hocası İmâm Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, İmâm Şâfiî'den etkilendim. Ubeydullâh b. el-Hasen'in “Batılda baş olmaksızın hakta kuyruk olmayı tercih ederim” sözünden etkilendim.

Şeyh, Şa'bâniyye Medresesi'nde elde ettiği ilimlerle yetinmedi, güvenilir âlimlerin halkalarına yöneldi, onların halka ve meclislerini takip etmeye başladı. Şeyh Muhammed Şehîd'in İsmâiliyye Medresesi'ndeki, Şeyh Ahmed Kallâş'ın Kanber Câmii'ndeki meclislerine katıldı. Şeyh'in hadis-i şerif ilmine özel bir meyli vardı, bu nedenle bu meclisleri nerede bulsa takip etmeye özen gösterdi. Sonra Şeyh Abdülfettâh Ebû Gudd'e'ye devam etti, ondan hadis-i şerif ve istilâh kitaplarından

bir dizi okudu ve ondan büyük fayda gördü. Bu ona aklî ve naklî ilimleri birleştirme imkânı verdi.

Bu seçkin ilmî tahsilden sonra Şeyh, ilmi yaymaya ve öğrencilere fayda sağlamaya yöneldi. Evinde özellikle şer'î ilim talebeleri için ilmî meclisleri vardı. Onlar için hadis-i şerif ve ıstılah ilminde faydalı kitaplar seçer, bunları şerh ve tahlille okur, zorluklarını kolaylaştırır. Öğrencilerine birden fazla kez okuduğu kitaplardan *Tedribü'r-Râvî* ve İbn Kesîr'in *el-Bâisu'l-Hasîs fi İhtisâr Ulûmi'l-Hadîs* kitabı vardı. Ayrıca fıkıh, usul, hadis-i şerif ve ıstılahı, tevhid ve ahkâm hadisleri dersleri vardı. Elinden çok sayıda ilim talebesi çıktı ve çocuklarına da icazet verdi.

Kendisini çevreleyen, ilgi ve dikkatini gören çok sayıda ilim talebesi vardı. Bunların en önemlileri arasında; Şeyh Bessâm Hicâzî, Şeyh Yâsir Neccâr, Şeyh Firâs el-Veys, Şeyh Abdullâh Lebâbidî, Şeyh Rebî' Dîrî, Şeyh Ahmed Şevvâh, Şeyh Muhammed el-Veysî'yi saymak mümkündür. Ayrıca diyâr-ı Şam'da ve dışında onun ilminden ve yönlendirmelerinden faydalanan sayısız ilim talebesi mevcuttur.

Bendeniz de, Şeyh'in evindeki birkaç dersine iştirak edenler arasında bulunmaktayım. Üsâme b. Zeyd Câmî'nde verdiği derslerden bazılarında da katıldım. Ayrıca Hoca Ahmed Mehdî el-Hızır ve Şeyh Ahmed el-Kallâş'ın da katıldığı İbn Ebî Cemre'nin Buhârî muhtasarı şerhi derslerine katıldım. Şeyh'e umre ziyaretlerinden birinde Dr. Halîl Molla Hâtır el-A'zamî'nin evine eşlik ettim. Şeyh, içindeki seçkin ilmî tahkikler nedeniyle onun bütün eserlerini edinmeye özen gösteriyordu.

Bir gün onu üzgün halde gördüm, sebebini sorduğumda öğrencilerden birinin İmâm Suyûtî'nin *Tedrib er-Râvî* kitabını ödünç alıp geri vermediğini söyledi. Kitap, Şeyh'in ders hazırlıkları sırasında yazdığı önemli hâşiye ve notları içeriyordu ki bunlar onun ilminin ve ilmî gayretinin değerli bir parçasını temsil ediyordu.

Şeyh el-Ğuşeym'in, günümüzde şeyhlerin verdiği icazetlere kanaat etmemesi ve bunların, âlimlerle oturup diz dize gelmemişse kişinin ilmî mevkiini ifade etmediği, şimdi bunların sadece bereket ve ilmin ittisali için olduğu görüşüne rağmen, Mekke-i Mükerrreme'de Şeyh Muhammed Yâsîn el-Fâdânî ile buluştu, ondan dinledi ve özellikle hadis-i şerif kitapları, *Muvatta-ı İmâm Mâlik* ve bütün rivayetleri ve kıraatleri konusunda genel icazet aldı. Ayrıca Mekke'de Şeyh Muhammed Belkâid el-Cezâirî et-Tilimsânî ile karşılaştı, bazı akide meseleleri hakkında onunla konuştu, sonra ondan Şâziliyye tarikatından icazet aldı ve evrâdına izin verildi. Şeyh el-Ğuşeym'e icâzet verenler arasında şu kimseleri saymak mümkündür:

Şeyh Abdullâh en-Nâhbî (1317-1428/ 1900-2007 civarı): Hadramut'lu âlim, tarihçi ve şair, önemli tarihî ve edebî eserleri vardır. Mukallâ ve Hadramut bölgelerinde eğitim ve davette aktif idi, sonra Cidde'ye hicret etti ve burada davet faaliyetini sürdürdü. 2007'de vefat etti.

Şeyh Muhammed b. Ahmed eş-Şâtirî (1331-1422 /1913-2001): Hadramut'lu âlim, tarihçi ve edib, öğretmenlik ve iftâ görevlerini üstlendi. Suudi Arabistan'a hicret etti, Cidde'de kültürel danışman olarak çalıştı. İlmî meclisler kurdu, tarih ve tevhid konularında önemli eserleri vardır. Cidde'de 2001'de vefat etti, Muallâ Mezarlığı'nda defnedildi.

Şeyh Muhammed Yâsîn el-Fâdânî (1335-1410/1916-1990): Endonezya asıllı Mekke'li âlim ve muhaddis, Dâru'l-Ulûm'da öğretmenlik yaptı ve müdürlüğünü üstlendi. Hadis, fıkıh ve dil konularında yüzden fazla eseri vardır. Kızların eğitimi için enstitü kurdu, Mescid-i Haram'da ders verdi. İslam dünyasının çeşitli yerlerinden birçok öğrenci yetiştirdi. Mekke-i Mükerrreme'de 1990'da vefat etti, Muallâ Mezarlığı'nda defnedildi.

Şeyh Hüseyin b. Ahmed Asîrân (1911-2005): Lübnan'ın önde gelen kıraat âlimlerinden, Saydâ'da doğdu, Makâsîd Hayriye Cemiyeti okullarında eğitim aldı. Beyrut'a geçti, büyük âlimlerden ders aldı, Hafs, Verş ve Kâlûn rivayetlerinde icazet aldı. Kur'an-ı Kerîm öğretiminde önemli rolü oldu, birçok öğrenci yetiştirdi. *Minnetü'r-Rahmân fi Esânîd Hüseyin Asîrân* adlı eseri vardır. Beyrut'ta 2005'te vefat etti.

Şeyh Abdülfettâh Ebû Gudde (1336-1417/1917-1997): Önemli Suriyeli âlim ve muhaddis, Ezher'de okudu, Halep, Şam ve Riyad üniversitelerinde çalıştı. Hadis ilminde 70'ten fazla kitap telif ve tahkik etti, şer'î üniversite müfredatlarının hazırlanmasına katıldı. Riyad'da vefat etti, 1997'de Bakî'de defnedildi.

Şeyh Muhammed Es'ad el-Abcî (1305-1393/1887-1973): Şâfiî fakihî ve Halep müftüsü, fıkıh, usul ve nahiv ilimlerini okudu ve öğretti. Haleb'in okul ve enstitülerinde önemli idarî ve eğitim görevleri üstlendi, tecvid ve usul konularında değerli eserleri vardır. Haleb'te vefat etti, Şeyh Suûd Mezarlığı'nda defnedildi.

Şeyh Muhammed Zeynelâbidîn el-Cezbe, Şeyh Muhammed Âşık İlâhî el-Bernî ve bunların dışında diğer meşâyih kendisine icâzet vermiştir. Söz konusu icâzetler, hadis kitaplarında yer alan rivayetin tespiti ve müelliflerine muttasıl sened ile ulaşan ilim silsileleri idi.

Şeyh Muhammed Adnan'ın ilim talebiyle meşguliyetine rağmen bazı kitaplar telif etti ve Sünnet-i Nebiyye-i Mutahharaya hizmet eden ne var ki büyük bir kısmı neşredilmemiş çok sayıda araştırma ve makale kaleme almıştır. Telif ettiği eserleri arasında; Sahih-i Müslim'den seçip Nevevî'nin şerhleriyle birlikte naklettiği ve hadislerin tahrîcini yaptığı *Vâhid ve Erbe'üne Hadîsen fi's-Sıfât*, üç cilt halinde hazırladığı *Tahrîcû Ehâdisi Müsnedi'l-İmâmî's-Şâfi'î*, *Tahrîrû'l-Kârî min Edâlihi Hammâd el-Ensârî*'yi saymak mümkündür.

Bunların dışında Âdem aleyhisselâmdan önce kimsenin bulunmadığının ispatına, yüzü örtmenin meşruiyetine, Receb ayına, güzel koku sürünmenin cevâzına, İslâm'da raksa, âhir zaman selefliğine, mehdiye ve teravîh namazına dair makaleler de kaleme almıştır.

Muhammed el-Ğuşeym hakkında çok güzel tezkiye mahiyetinde övücü ifadeler kullanılmıştır. Öğrencisi Yâsir Mustafa Yûsuf onun hakkında; “Allâh rahmet eylesin, insanların âdeti üzere çay içmeyi severdi. Ondan çayı tarif eden şu iki beyti ezberledim:

-للشاي حبُّ في فؤادي كامنٌ | وبدونه لن تلقيني مسرورا
-لكن مع الأحباب إن حضروا تر | عَيْن السرور تفجرت تفجيرا
-Çayın kalbimde gizli bir sevgisi var | Onsuz beni memnun bulamazsın
-Ancak ahbâb geldiğinde görürsün | Sevinç gözünün coşkuyla fıskırdığını

Allâme Şeyh Şihâbeddîn Ferfûr onu methederek şöyle mersiye yazdı:

-لأهل العلم في حسن القدوم | ملاطفة النفوس لدى الكريم
-وللأذواق وجة كاد يخفى | ليظهر في مؤانسة الغشيم
-İlim ehline güzel karşılama da | Kerim'in yanında nefisleri okşama vardır
-Zevklerin gizlenmeye yüz tutan bir yüzü var | Ğuşeym'in sohbetinde görünmek için!

Şeyh Muhammed Adnan Ğuşeym -Allâh rahmet eylesin- rabbânî âlimin parlak bir örneğiydi. Fıkıh ilmi ile Peygamber (s.a.v.) hadisini, berrak beyan ile temiz öğretim ruhunu, temiz vera ile doğru davranışı birleştiriyordu. Adını âmil âlimler sicilinde nur harfleriyle yazdı. Onlar ilim ve amel ile süslenen, nesillere kalıcı ve silinmez iz bırakanlardır.

Onun şiretinde tefekkür, sadece bir hayat olaylarının anlatımı değil, dinini ve ümmetini hizmetinde ömrünü tüketen bir âlime saygı ve takdir duruşudur. Arkasında araştırmacıların ve öğrencilerin yollarını aydınlatan ahlâkî ve ilmî bir fener bıraktı, ilme susamış kalplere ilham veriyor. Ciddiyet ve içtihad, niyette safılık, teori ile uygulama arasında derin bağlantı konusunda örnek teşkil ediyordu. İlmî sadece ezberlemekle yetinmez, onu doğruluk ve emanet ile aktarmaya çalışırdı.

Şeyh güzel ahlak, güzel sabır ve büyük tevazu ile öne çıktı. Bu özellikler onu öğrencileri ve meslektaşları nezdinde sevilen biri haline getirdi. Herkesle sevgi ve merhamet ile muamele eder, onları Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ahlâkî ile ahlaklanmaya teşvik ederdi. Ayrıca şer'î sabitlerde kararlı bağlılık göstererek çağa ayak uydurmaya özen gösterir, ümmetin yöntemini tehdit eden her şeye karşı durur, şer'î ilmin ruhunu iman ve yakin ile dolu bir kalple aktarırdı.

Yüce Allâh'tan ona geniş rahmet etmesini, amelini sabit kılmasını, ilmini buluşma günü kendisi için azık yapmasını, kabrini iman ve rıza nurlarıyla aydınlatmasını ve ilim ve davet yollarında harcadıklarına karşılık en güzel mükâfatı vermesini niyaz ederiz.

Hamd, bu ümmeti âmil âlimleriyle nimete erdiren Allâh'adır. Onların ilimlerinin nûru ve hidâyetiyle yollar doğrulur ve ümmetler gelişir. Onlar medeniyetin yapıcıları ve dinin bekçileridirler. Kalpleri ihlâs ile atar, amelleri makbuldür ve şiretleri, ilmin ancak azim ve sâlih niyet ile olacağına, ümmetlerin ancak nesilleri

Allâh ve Resulü'nü sevmeye yetiştiren âlimler sayesinde gelişeceğine en güzel şahittir.¹

Allâh Teâlâ kendisine rahmet, sevenlerine sabırlar ihsân eylesin.

Dr. Öğr. Üyesi Najmeddın ALİSSA (najmissa@hotmail.com)

ORCID: 0000-0001-6785-886X

Yalova Üniversitesi, İslami İlimler Fak., YALOVA

¹ Merhûm el-Ğuşeym'in hayatı hakkında verilen bu bilgiler; kendisinin kişisel hâtıraları; tarihçi üstâz Adnân Kâtibi'ye dikte ettirdiği yazılı terceme-i hâli; kendisiyle Kâtibi'nin 2005 yılının yaz aylarında Haleb'teki evinde yapılan ve 2011 yılına kadar gerçekleştirilen ziyaret ve görüşmelerde tekrarlanan mülâkâtlar; Şeyh Abdullâh Labbâdî'nin Lübnan'da bulunun Câmi'atü'l-Evâi'de yüksek lisans dersleri için tutulan notlar; Allâme Şeyh Abdullâh Sirâceddin hakkında, meşhur muhaddis Nüreddin İtr tarafından 18/09/2014 tarihinde gerçekleştirilen ses kayıtları ve Muhammed Adnân Kâtibe'nin "14. Yüzyıl Haleb Ulemâsı" (Haleb 1428-2008) adlı eserinden derlenmiştir.